

Monte Pelmo

Samotni velikan v srcu Dolomitov

✍ in 📷 Matija Turk

V jasnih dneh seže pogled z najvišjih vrhov Julijskih Alp daleč na zahod, vse tja do Dolomitov. Med dolomitskimi gorami, ki se po višini razlikujejo od preostalih, brez težav prepoznamo Monte Pelmo 3168 m, ki stoji med piramidastim Antelao na desni in kopasto Civetto na levi. Pelmo ni najvišja gora v Dolomitih, je pa zaradi osamljene lege, monolitne zgradbe in visokih sten zagotovo ena izmed najmogočnejših. Vzhodna stran gore, ki se nam kaže z Julijcev, je podobna orjaškemu kamnitemu prestolu, saj pobočje pod vrhom kot roki oklepata grebena Spalla Est in Spalla Sud. V senci glavne vrha stoji manjši, a teže dostopni Pelmetto, 2990 m, ki ga od glavnega masiva loči ozka in globoko zarezana škrbina La Fessura.

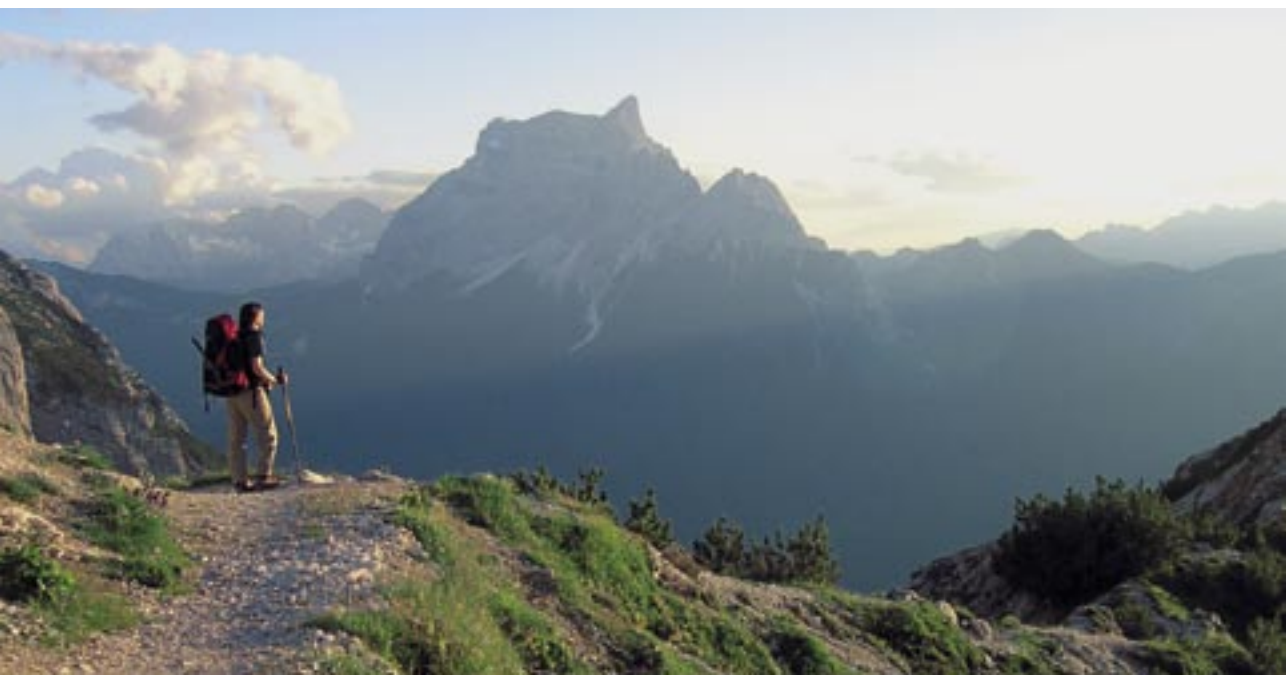
Prvi med velikimi

V zgodovini odkrivanja Dolomitov ima Pelmo posebno mesto. V tekmi za osvojitve najvišjih vrhov Alp, ki se je začela sredi 19. stoletja,

ni mogel ostati neopažen. V takrat še odročne in težko dostopne alpske doline so začeli prihajati prvi raziskovalci in pustolovci. Mnoge izmed njih upravičeno štejemo za pionirje alpinizma. Med njimi je bil tudi angleški naravoslovec John Ball, ki se je leta 1857 prvi povzpел na Pelmo. Ball je skupaj z domačim vodnikom odkril prehod, ki mu je odprl pot do vrha. Ključ pristopa na vrh, ki ga z vseh strani obkrožajo stene, je skrivala vzhodna stran gore, ki jo le ob vznožju brani tristo metrov visok skalni zid. Nad njim se gruščnata pobočja, ki jih prekinjajo manjši skalni pragovi, strmo vzpenjajo vse do ledeniške krnice pod vršnim grebenom. Od daleč se tudi ta stena zdi skoraj nepremagljiva. Vendar jo seka polica, ki se od melišč ob vznožju zložno, v dolžini skoraj enega kilometra, vzpenja čeznjo. Polica se po prvopristopniku imenuje Ballova polica (Cengia di Ball) in je edini pristop na Pelmo, ki ne zahteva težjih alpinističnih preizkušenj. Ballov vzpon označuje začetek osvajanja visokih vrhov v Dolomitih,

Monte Pelmo s poti na Antelao

📷 Vladimir Hobjan

Ozka in izpostavljena Ballova polica

saj je bil Pelmo prva izmed dotlej »nedostopnih« gora, na katero je stopila človeška noga. Ballu je v velikem slogu sledil Avstrijec Paul Grohmann, ki se je med drugim prvi povzpel na Antelao, Marmolado, Sorapiss, Sassolungo in Veliko Cino.

Prvo srečanje

Nekega turobnega spomladanskega dne sva s prijateljem kolesarila po dolini Zoldo proti prelazu Staulanza. Gore so bile ovite v oblake, pršel je dež. Na vrhu prelaza so se megle razkadle in za nekaj trenutkov je nad golimi macesni v soncu zažarel Pelmo v svoji še vedno zimski preobleki. Njegove razsežnosti so me prevzele in v meni se je zbudila želja, da bi se povzpel na vrh. Leta so tekla in lansko poletje sem znova obiskal Dolomite, spet s kolesom. Zadnji dan popotovanja sem se povzpel še na prelaz Duran. Od tam je bil vrh Pelma kot na dlani. Kolo je zdrvelo po ozki cesti navzdol, da bi še pravočasno ujel vlak proti domu, in Pelmo je izginil mojemu pogledu. Drveč navzdol sem sklenil, da si ga bom v kratkem поблиže ogledal.

Mesec dni pozneje sva z bratom z oprtima nahrbtnikoma stala na prelazu Staulanza. Nad nama so se dvigali rumenkasti skladi najine gore. Beli oblaki, ki so se kopicili ob

stenah, so še večali občutek oddaljenosti in nedosegljivosti vrha, za katerega se je zdelo, da se dotika neba. Redek promet in le nekaj parkiranih avtomobilov so oznanjali skorajšnji konec dolomitske poletne sezone. A vreme je bilo tako čudovito in sinjina neba tako brezmejna, da je postalo človeku žal za vsak trenutek, ki ga je prebil v meglenih nižinah. Z velikim zadovoljstvom, da nama je vreme tako naklonjeno, sva stopila v objem dišečih macesnov.

Koča Venezia

Cilj prvega dne je bila koča Venezia. Pot do nje je sprva vodila po gozdu, nato pa se je nadaljevala po ruševnatih planjavah in travnikih. Kljub pozni popoldanski uri sva hodila počasi, se ustavljala ob številnih potokih in se razgledovala. Poglede je privabljala Civetta, ki je bila kljub precejšnji oddaljenosti videti mogočna in predvsem visoka. Ob poti je pritegnil najino pozornost smerkaz z napisom »Dinosauri del Pelmetto«. Na pobočju pod Pelmettom so se ohranile 200 milijonov let stare stopinje dinozavrov, le eden izmed mnogih pomnikov bogate geološke preteklosti Dolomitov. Čas naju je že rahlo priganjal, zato sva sklenila, da si jih bova ogledala pozneje, ob vrnitvi. Ko je pot zavila proti severu, se je pri-

Pogled z vrha v veliko krnico skozi katero poteka vzpon.

kazal še en dolomitski velikan – Antelao. Pri koči sva razočarana spoznala, da je že zaprta. Razočaranje pa je hitro minilo, ko sva odkrila prijetno zimsko sobo. S toplo večerjo resda ni bilo bo nič, vendar jo je povsem odtehtalo spoznanje, da sva čisto sama sredi »nekoristnega« gorskega sveta. Nad kočo se je vzpenjala stena, ki jo je sekala znamenita Ballova polica. Kje točno poteka, od spodaj nisva mogla razločiti. V hladni senci večera je bilo prizorišče jutrišnjega vzpona vabljivo in odbijajoče hkrati. Dokler je bilo še kaj svetlobe, sva postopala okoli koče in občudovala ožarjene vrhove Dolomitov, potem pa naju je mraz pregнал v prijazno kamnico, v kateri sva imela že razgrnjeni topli spalni vreči.

Ballova polica

Prvi sončni žarki so naju ujeli na meliščih nad kočo. Tam sva zapustila označeno krožno pot, ki vodi okoli Monte Pelma, in se usmerila k skalam, na katerih je veliki rdeči napis »attacco« označeval začetek vzpona čez steno. Ko sva stopila v skale, se je sonce dvignilo iz meglenega morja in obsijalo stene s toplo rdečkasto barvo. Po kratkem in lahkotnem plezanju sva dosegla meliščnato pobočje, po katerem je dobro shojena stezica vodila proti levi. Lagodno hojo je kmalu zamenjalo previdno napredovanje po vse bolj ozki in izpostavljeni polici. Ballova polica, po kateri hodiš in plezaš dobro uro, je ravno toliko ozka in izpostavlje-

na, da zahteva popolno zbranost. Na mestih, na katerih se pretrga, je treba tudi malo poplezati. Polica vijuga okoli vogalov in globeli ter se izgublja v steni pred teboj, ki je od daleč videti neprehodna. Ko pa se ji približaš, nepristopnost izgine in pred seboj imaš ozko poličko, ki te varno vodi iz stene. Na travnatem pomolu v zadnjem delu police sva se ustavila ter občudovala slikovito okolje in neskončno vrsto gora, ki so se, dvigajoč se iz oblakov, nizale proti vzhodu. Čisto na obzorju sva prepoznala domače gore s Triglavom na čelu. Pred koncem police naju je čakal še najtežji del, imenovan »Passo del Gatto« (Mačji prehod). Na tem kraju polica skoraj povsem izgine in v izpostavljenem plezanju je treba trdno poprijeti za skalo. Varovanje omogočajo številni klini, ki sva jih opazila tudi na drugih zahtevnejših mestih. Ob najinem obisku je bil prehod zavarovan z vrvmi, tako da je vrvi, ki sem jo vzel s seboj prav zaradi tega mesta, ostala v nahrbtniku.

Vrh

Na koncu police naju je od vršnega grebena ločil še dolg vzpon čez gruščnata pobočja. Sledila sva stezici, ki je peljala v veliko ledeniško krnico pod vrhom. V času Ballovega vzpona je bil tam ledenik, do danes pa je povsem izginil. S krnice sva se povzpela na greben Spalla Sud. Na mestu, na katerem se je greben začel dvigati proti vrhu, je bila večja gladka skalna uravnava. Ta se na robu odsekano konča z navpično steno, ki pada v škrbino La Fessura. Ležeč na trebuhu lahko brezskrbno opazuješ globoke prepade in zagruščene police pod seboj.

Po lahkem grebenu sva naposled dosegla težko pričakovani vrh, obsijan s toplim soncem. Na vse strani neba so se vrstile drzne špice Dolomitov, »katedrale Zemlje«. Na zahodu in severu so se na obzorju bleščale v večni sneg in led okovane gore. Dolgo sva se zadržala ob skromnem križu na tem razglednem vrhu, obdanem s praznino. Doline so ostale globoko pod nama, kot so tam daleč ostali hrup, naglica in ljudje, ki se pehajo za nevrednimi stvarmi in zgrešenimi ideali. Tam, kjer se počutiš, kot da si na vrhu sveta, čas ni pomemben, tam kraljujeta mir in tišina. In ko se moraš vrniti v dolino, si zaželiš, da bi kmalu spet doživel spokojen in velik dan v gorah, prav takšen, kot je bil ta. ●